

VZPOMÍNKY FRANTIŠKA MASAŘÍKA

1. února, čtvrtek

Úřad. Wr.¹² dnes odešel na šestidenní cvičení Volkssturmu,¹³ stejně jako dr. Hofmann a dr. Schwerak. Včera se loučil, ale jen zběžně – třeba – jak říkal – není vyloučeno, že by mohl být přímo hned z cvičení někam zasazen.

Plyn se pouští nyní v době od 5.00–8.00, 11.00–13.00, 18.30 až 19.30 hod.

Noviny vycházejí teď jen na jednom listě.

Vypravuje se, že v Mor. Ostravě jsou už jen Češi, v továrnách že už se nepracuje. Brno prý bylo prohlášeno za pevnost. Do Ostravy už se neberou balíky a telegramy. Rusové

---

¹² Nadřízený Františka Masaříka na ministerstvu školství Wierer.

¹³ *Volkssturm* – německá domobrana sdružující všechny mužské občany Velkoněmecké říše ve věku 16–60 let, nezařazených dosud do vojska. Hitlerův výnos o zřízení *Volkssturmu* byl zveřejněn 18. října 1944, ve výroční den bitvy u Lipska roku 1813, čímž se nová formace dovolávala živých tradic německých domobraneckých formací z napoleonských válek. V rámci jedné z celkových čtyř kategorií byli k výcviku povolováni i muži nepostradatelní pro válečný průmysl či administrativní správu – tedy i úředníci a zaměstnanci různých institucí.

jsou od ní asi 30 km.¹⁴ Opevňuje se prý už Českomoravská vysočina.¹⁵

Večer deset minut let. poplach. Byla prý to však zdejší letadla. V domě se nikdo ani nehnul.

Padla pevnost Küstrin (Kostřín) 80 km vých. od Berlína.¹⁶ Je i pro Čecha zvláštní pocit, slyšet německá jména jako dobytá města.

2. února, pátek

Úřad. V poledne let. výstraha.

Bylo zastaveno vyučování na všech školách, tedy i na průmyslových a německých. Neučí se tedy nyní na žádné škole a provádí se jen vyučování domácí s dochůzkou pro úkoly jednou týdně. Toto zastavení vyučování je na neurčito, což znamená prakticky do konce války. Zásoby uhlí na školách jsou odváženy, škol samých se používá jako útulku pro uprchlíky z Německa, event. jako lazaretů. Tak např. taky gymnasium v Bučovicích je přeměněno na lazaret, jak píše Mařka,¹⁷ a kasárny vlád. vojska budou použity stejně.

Bohutinsky vypráví, že její neteř někde v Dol. Slezsku byla v neděli na lyžích a v úterý večer dostala rozkaz evakuovat.

¹⁴ Dne 1. února 1945 zahájila vojska sovětské 38. armády útok v prostoru Bielska, urputnou obranu německých vojsk se jim však prozatím nepodařilo prolomit. Do 18. února se nicméně probíjela do vzdálenosti asi 40 km od Ostravy. GREČKO, Andrej A. *Přes Karpaty*. Naše vojsko, Praha 1971, s. 381.

¹⁵ Opevňovací práce na Moravě započaly od ledna 1945 a pokračovaly až do přiblížení fronty. Jan GEBHART – Jan KUKLÍK: *Velké dějiny zemí Koruny české*. Svazek XVb, 1939–1945. Paseka, Praha–Litomyšl 2007, s. 527.

¹⁶ Küstrin, dnes Kostrzyn nad Odrą. Město na soutoku řek Warty a Odry představovalo významný strategický objekt na přístupech k Berlínu. Rudá armáda však ve skutečnosti pevnost dobyla až 11. března 1945.

¹⁷ Marie s manželem Ferdinandem Líbenským, nejmladší ze sourozenců Masaříkových, viz Životopisné medailony v závěru této knihy.

Uprchlíků je stále plno, mnoho prý jich cestou zmrzlo. Byly jich plné silnice – místy prý německé vojsko spěchající do nových posic vjelo na silnicích přímo do lidí.

Padla Toruň.¹⁸ – Začala obleva.

Ver¹⁹ maladive²⁰.

3. února, sobota

Úřad. V poledne let. výstraha.

Nejsou vydávána žádná vejce. Příděl cukru byl s okamžitou platností snížen s 1,2 kg na 0,3 kg měsíčně na osobu.

Po úřadě v knihkupectvích na Žižkově. Potkávám herce Ed. Kohouta. Jde nějak dojatě.

4. února, neděle

Jsem celý den tak unaven, že sotva chodím a mluvím. Až večer je lépe. Dop. zápisy a rovnání knih. Klavír.

Toto potravinové období s obdobím příštím bylo prodlouženo o týden, na devět neděl.

Ruský postup na východní frontě se nyní viditelně zvolnil. Působí jistě taky na to obleva.

5. února, pondělí

Úřad. Ode dneška se úřaduje od 8.45–17.30 hod. Úřady první instance mají úřadování o hodinu dřív, obchody jsou mezi tím. Je to proto, aby se ulehčilo návalům v tramvajích.

¹⁸ Město Toruň, prohlášené podobně jako Brno za pevnost, sovětská vojska obsadila již předchozího dne, 1. února 1945.

¹⁹ Růžena Masaříková, manželka Františka Masaříka, používala jméno Věra, (Ver), viz Životopisné medailony v závěru této knihy.

²⁰ Z franc. *maladive* – nemocná. Poznámka v autorových zápisních značí menstruaci.

Po úřadě u strýce Fráni,²¹ který je nachlazen a nedoslýchá, přesto však pracuje pořád pilně. Má už toho pořádný balík, je to opravdu úctyhodná práce. Vše se týká Husince. Strýc čerpá buď z vlastní paměti, nebo z hlineckého archivu. Za poslední dva roky ho probádal čtvrtinu – ještě by tedy potřeboval šest roků. Jak vidím z různých knih na stole, strýc velmi mnoho recipuje z cizích pramenů, jinak by taky nebylo možné, tak velké dílo tak brzy sepsat. Nikam teď nechodí, je rád mé návštěvě. „Až ještě dodělám toto a pak působení v zem škol. radě, pak zhasnu,“ stěžuje si na slabost a úbytek sil. Je skutečně sešlý a ohnutý, ale duševně velmi čilý. Povídá o uprchlících v Klatovech. Ucpali prý záchod a teď prý dělají na chodbách obsazené školy.

V poledne let. výstraha.

6. února, úterý

Ráno jsem místo Ver u dr. Hejtmana. Zmiňuji se mu taky o své vyčerpanosti, kterou u mě přivedila hlavně práce v úřadě týkající se nasazení. „To abyste se dal nasadit taky a potom byste si odpočinul,“ vyslovuje žert, ale vlastně pravdu. Pak u švadleny kvůli kostýmu Ver a v Pozemkovém úřadě kvůli prodeji cenných papírů, jež nám poslali naši²² z Písečného. Dostali jako náhradu za škodu způsobenou stavbou objektů na jejich pozemcích v r. 1937 a 1938 jakési Schatzansweisung,²³ až v r. 1962 splatné, znějící na 1900 marek = 19 000 K. V Sudetech je nemohli nikde odbýt. Ptal jsem

²¹ František Mík, s manželkou Matyldou, bratr Cyrila Míka a strýc manželky Františka Masaříka, viz Životopisné medailony v závěru knihy.

²² Cyril Mík s manželkou Annou, rodiče Věry Masaříkové, žili v Písečném n. Dyjí, viz Životopisné medailony v závěru této knihy.

²³ *Die Schatzanweisung* (něm.) – dluhopis.

se už dřív v Malostranské záložně, zda by je koupili. Prý by potřebovali povolení bursy atd., zkrátka bylo vidět, že to koupit nechtějí. Možná prý Kreditanstalt by to odkoupil. Ptám se referenta, zda by to nevzali jako splátku dluhu, činícího 221 000 K – jak mi řekl – načež referent projevil ochotně souhlas, ale podotkl, že by to musilo na min. financí, čímž by se věc protáhla. Na můj dotaz horlivě radil, zaplatit ještě před koncem války co nejvíce z dluhu.

Šel jsem potom do Kreditanstaltu, německé to banky, kde však úředníci jsou Češi. K mému největšímu překvapení prohlásil likvidátor, že papíry odkoupí, jen prý bude třeba prohlášení tchána, že papíry jsou jeho. Byl jsem ještě odkázán na disponenta, který odmítl i tuto formalitu, takže Kreditanstalt hned papíry převzal ke koupi za 99,75 %, tedy prakticky za plnou hodnotu. Nevšední ochota obou úředníků byla dovršena slibem, že celou strženou částku pošlou Poz. úřadu jako splátku dluhu C. Míka. Skutečně jsem za nějaký den potom dostal potvrzení o tom.

Pak ještě jednou do Veletržního paláce na oddělení S 31 kvůli objasnění některých otázek týkajících se hlášení případů zatčení býv. voj. gážístů.

V poledne let. výstraha. Lidé slyšeli výbuchy.

7. února, středa

Úřad, pak v kině Praha na *Manon Lescaut*, ital. filmě s Alidou Valli.

Wr. se už ze cvičení Volkssturmu vrátil.

Padl Brieg a Ohlau.²⁴

Ver má nemocné oko a rýmu.

---

²⁴ Brieg – město na břehu Odry v Horním Slezsku, dnes Brzeg; Ohlau – město v Dolním Slezsku, dnes Oława.

Dnes v noci prý byly leckdes nalepeny německé plakáty, vyzývající ke vzpouře.

8. února, čtvrtek

Úřad. U zubaře, dostávám korunku na jeden zadní zub vpravo dole.

Rusové jsou ve Vých. Prusích na čáře Pyritz u Štětína, Arnswalde, Deusch-Krone.²⁵

Z Bučovic přišel od našich²⁶ balík – zásilka od Choboly. – Na Jaltě schůzka: Stalin, Roosevelt, Churchill.²⁷

9. února, pátek

Úřad. Ver byla s nemocným okem u dr. Koláčného. Už ordinuje jen soukromě.

Starosta města Königsbergu (Královce) ve Vých. Prusích byl oběšen pro zbabělost v hájení města.²⁸

Ruský postup na vých. frontě je nyní značně pomalejší.

Uč. Jurášek píše – příloha v dopise.

10. února, sobota

Úřad. Pak nákupy v knihkupectvích v Jindřišské a Hybernské.

²⁵ Dnes Pyrzyce, Choszczno, Wałcz. Zmíněná města leží v západních Pomořanech, nikoli na území bývalého Východního Pruska.

²⁶ Ignác Masařík s manželkou Boženou, rodiče Františka Masaříka, žili v Bučovicích, viz Životopisné medailony na konci této knihy.

²⁷ Míněna Jaltská konference konaná ve dnech 4.–11. února 1945 na Krymu, kde vedoucí představitelé spojenecké koalice především jednali o poválečném uspořádání Evropy, rozdělení a správě Německa, založení Organizace spojených národů a o dalším průběhu války s Japonskem.

²⁸ Poslední německý starosta města Hellmuth Will (1900–1982) ve skutečnosti zůstal ve městě a padl do sovětského zajetí, v němž strávil deset let.

V noci od 2.00 do 5.00 hod. nespím – přepracovanost.

Pivovary přestaly vařit pivo pro obecnstvo, vaří se jen pro vojsko. Taky hospody jsou zavřeny. Potiže vzhledem k nedostatku paliva jsou i v krematoriích.

11. února, neděle

V noci opět od 2.00 do 5.00 hod. špatně spím. Během dne potom cítím takovou únavu, že si musím odpoledne lehnout a ležím až do večera. I chuť k jídlu je menší, příznaky jsou skoro jako u chřipky. Kromě toho se mi zanítila dáseň o korunky nasazené na zub před třemi dny. Bolí to, ale po dvojitým natření francovkou to mizí.

Padla Lehnice (Liegnitz) ve Slezsku.²⁹ Rusové prý projeli letem Náchodem a M. Ostravou.

12. února, pondělí

V noci na dnešek zase nespím od 2.00 do 5.00 hodin. Jsem trojím nevyspáním za sebou tak vyčerpán, že v úřadě sotva chodím, jsem docela bledý a nejsem schopen žádné práce.

Naše pradelna pere teď jen už pro nás a jednu známou rodinu. Nemá prostě uhlí...

U našeho souseda, zaměstnance u filmu Červeného, se dnes udála malá aféra. Jak vyšlo najevo, půjčoval mládenec svou garsoniéru (patrně za poplatek) svým známým, aby se tam mohli místo v hotelu sejít se svými milenkami. Jeden takový známý tam dnes k večeru právě byl s nějakou slečnou, když se přihnala jeho manželka, ztropila výstup a vtrhla k Pétrementům se žádostí, aby jí Růžičková tento případ dosvědčila u soudu.

²⁹ Lehnice byla sovětskými vojsky dobytá již 9. února 1945.

Dnes padl Elbing ve Vých. Prusku.³⁰

13. února, úterý

Úřad. Cestou setkání s bratrem Posltové Loosem, jehož dcera je nasazena a při práci úrazem pozbyla prst (ukazováček) na ruce. Vymáhá jí teď doživotní rentu.

Noviny píší, že ruský postup jde dále pomalu sice, ale s neúprosnou stejnoměrností.

Na Moravě jede denně až 8 vlaků uprchlíků z vých. Německa. V Prostějově kácejí aleje a park, že získaného dřeva se dělají sruby na silnicích.³¹ V ulicích se staví barikády. – Došla zab³², z Pís.³³

V noci dvakrát let. Poplach: 21.30–23.00 h. a pak od 1.30–2.30 hod. Je to zřejmě příprava k bombardování Prahy, k němuž došlo druhý den.³⁴

³⁰ Elbing – město a přístav u Vislanského zálivu v tehdejší Východní Prusku, dnes Elbląg. Boje o město skončily 10. února 1945.

³¹ Míněny protitankové zátarasy, hojně budované v mnoha obcích. Většinou měly podobu dvou srubových konstrukcí ze silné kulatiny či bezprostředně z kmenů vzrostlých stromů. Takto vzniklý skříňový prostor byl vyplněn kameny či zeminou. Mezi oběma sruby byl na vozovce ponechán jen úzký průjezd, jenž se měl před útokem protivníka zahradit.

³² Zabijačka.

³³ Písku.

³⁴ Letecké poplachy v Praze v noci z 13. na 14. února 1945 měly přímou souvislost s prvními dvěma vlnami kobercových náletů na Drážďany. Britské a americké letectvo bombardovalo Drážďany ve třech náletech od 13. do 15. února 1945. První úder podniklo osm stovek britských bombardérů v noci z 13. na 14. února 1945 ve dvou vlnách (po desáté večer a poté o tři hodiny později). Teprve poté následoval denní útok amerických letounů, z nichž část pravděpodobně navigačním omylem zamířila nad Prahu.

14. února

Nešťastný, zkázyplný den

Začíná se jako každý jiný, odchodem do úřadu a únavnou prací v něm – a přece tím, co přinesl v poledne, zapsal se do paměti obyvatel Prahy nesmazatelně. Nebylo hroznějšího neštěstí za celé uplynulé století než to, které se v poledne na ně sneslo s angloamerických letadel – Pražané nezažili za celý svůj život nemilosrdnějšího překvapení a zhouby.³⁵

Zažili jsme první bombardování našeho hlavního města...

Bombardování Prahy dne 14. února 1945

U nás doma:

Ver chtěla s dětmi právě jíst, když sirény začaly houkat letecký poplach.³⁶ Pustila si radio, to však vesele hrálo. Za chvíli však přestalo a už bylo slyšet dunění, až se okna třásla. Ver honem stáhla dřevěné rolety do ulice a vydala všechny věci, které jsme měli uložené v okně u kuchyně. Okno nechala otevřené, aby se nerozbilo při tlaku vzduchu. Dunění pokračovalo – Al³⁷ se toho bála, chtěla zavřít, plakala, měla starost o tátu, prohlašovala, že v Praze nebude

³⁵ K náletu amerických bombardérů na Prahu dne 14. února 1945 existuje množství literatury různé povahy. Velký počet fotografií a zejména soupis zničených a poškozených domů obsahuje publikace Michal PLAVEC: *Strach nás ochromil. Tragický nálet na Prahu 14. února 1945 v souvislostech. Svět křídel*, Cheb 2012.

³⁶ Podle deníku pražské protiletecké obrany byl letecký poplach vyhlášen a signalizován sirénami ve 12.20 hodin. Tamtéž, s. 142.

³⁷ Dcera manželů Masaříkových Alexandra (Aleška, Al), viz Životopisné medailony v závěru této knihy.

a ať ji máma radši zabije atd. Ivo³⁸ naproti tomu se na to všecko koukal klidně s rukama v kapsách. Ver myslila, že rány pocházejí od protiletcké palby, ale když v radiu hlásili, že všichni se musí řídit pokyny PO³⁹ služby a že mohou spadnout další bomby, poznala, že šlo o skutečné bombardování. Přesto však, protože rány nebyly tak silné, myslila, že to bylo někde dál. Potom však vyzývalo radio, aby vzniklé požáry byly hašeny, takže bylo zřejmé, že byla – poprvé – bombardována Praha. Dívala se pak, když byl odhoukán konec poplachu, ven – kolem jezdila auta s lehce a těžce raněnými do blízké vinohradské nemocnice – zpátky už chodili lidé obvázaní. Někteří odváženi byli v obličejích samá krev. Všude bylo plno lidí, hloučky, vzrušené řeči, někteří plakali, známí se objímali, že se vidí zdraví. Ver se šla pak podívat k Míkům ve Slezské, v jejichž bloku byl pobořen jeden dům. Míkům to vyrazilo okna v kuchyni a pokojíčku, celá kuchyně byla plná skleněných střepin, i omítka spadlá. Teta Matylda právě vynášela na dvůr střepiny. Šla prý právě otevřít okno v kuchyni (za poplachu oba zůstali v bytě), když se ozvala velká rána, na chvíli se udělala úplná tma a hned se vysypalo sklo do kuchyně. V pokojích se oknům nic nestalo.

Potom šla Ver k našim známým Posltům⁴⁰ v Korunní ulici. Mají taky skla vyražena. Rohový dům u stanice tramvají,

---

³⁸ Syn manželů Masaříkových Ivo, viz Životopisné medailony v závěru této knihy.

³⁹ Požární ochrana.

⁴⁰ Dr. Josef Poslt s manželkou Olgou se s Masaříkovými seznámili v Bratislavě v době působení Františka Masaříka u vojenských soudů. Obě rodiny se později přestěhovaly do Prahy a bydlely v Korunní ulici blízko sebe a často se navštěvovali. Josef Poslt byl právníkem na ministerstvu financí. Jeho velkou zálibou byla hudba. Hrál dobře na klavír a také hudbu skládal. Předčasně však zemřel ve věku 48 let. Jejich dcera Olga byla spolužačkou dcery

kde je dole pekařství, byl zasažen zápalnou bombou a hořel ještě nahoře, celé kusy padaly ohořelé dolů, okna v horních poschodích černá od kouře. V Perunově ulici přímo naproti škole zbořen dům.⁴¹ Je to právě vedle domu, kam Al chodí na hodiny náhradního vyučování, které dává jejich ředitelka.

V úřadě: V noci na dnešek byl dvakrát let. poplach po prvé od 22.30–23.00 h., potom od 1.30– 2.30 hod. Při tomto druhém poplachu bylo slyšet rány protiletadlových baterií, hodně silné. Lidé v úřadě pak vyprávěli, že od severu bylo vidět vyšlehotat světelné kužely a že kdesi v dáli bylo vidět velkou zář. To viděli – jak se pak ukázalo – bombardování Drážďan.⁴² Ač jsme do úkrytu nešli, nevyspali jsme se přece, protože po chodbě v přízemí pořád chodili lidé.

Ve dne, 14. února, 20 minut po dvanácté v poledne houkají najednou sirény. Už tu, v úřadě co pamatuji, nebyl poplach dlouho, i let. výstrahy byly řídké. Naposled jsem byl dole jako pořadatel loni v den Handschuhova pohřbu o vánocích. Nikdo tomuto poplachu nevěnoval zvláštní pozornost. Lidé byli většinou na obědě, kanceláře prázdné. Vyměnil jsem si dnes s dr. Madarem službu PO večer v úřadě – chtěl jsem jet tedy domů k obědu, pak kupovat nějaké knihy a vrátit se do úřadu. Právě jsem si řekl, že už pojedu domů, když začaly houkat sirény. Tím líp, říkám si, aspoň mě to nestihlo cestou. Pomalu a pohodlně otvírám okna, uklízím psací

Masaříkových. Kontakt mezi těmito rodinami zanikl přestěhováním Masaříkových do Husince, ale po jejich návratu do Prahy v roce 1977 se zčásti opět obnovil.

⁴¹ Pravděpodobně mýněn dům čp. 919/3 v Perunově ulici. Velmi těžce byl poškozen i dům čp. 889/7. Tamtéž, s. 190.

⁴² Zmíněné dvě první vlny britských bombardérů útočící na Drážďany v noci z 13. na 14. února 1945 svrhly především zápalné pumy, které následně vznikly ohromný požár, jehož záře byla skutečně viditelná až v Praze.

stroj a jdu se, jako vždycky dosud při let. poplachu, podívat po kancelářích, zda vše v pořádku. Otvírám vnitřní okna u Bouse, Ing. Nováka, dr. Košťála. Když je otvírám u Houškové, slyším dunění letadel ve vzduchu. Tak už jsou tady, myslím si, a otvírám okno, abych se podíval. Nic nevidět, dole si však lidé ukazují směrem k Petřínu. Zavřu tedy okno a jdu do protější kanceláře k dr. Hofmanovi. V té době, než ujdu těch 20 kroků mezi okny Houškové a Hofmana – a jdu rychle – se ozvaly dunivé rány. Byly to serie za sebou, nepravidelné, ne příliš silné, v počtu (podle mého odhadu) asi 20. Byl jsem přesvědčen – jako všichni lidé v Praze – že jsou to protiletadlová děla, a to ještě někde trochu dál.⁴³ Zatím však byly to první bomby na Prahu, jak se ukázalo později.

U Hofmana otevřu okno a vidím cizí letadla. Jedna skupina, krajní k Hradčanům, letěla v počtu devíti světle šedých strojů směrem k Václavskému nám. Letadla byla sešikována v útvaru po třech a letěla poměrně nízko, podle mého odhadu asi 2000 m. Vedle nich směrem k Smíchovu letěla poněkud vzadu skupina o dvanácti letadlech, stejné velikosti, taky seřazená, týmž směrem, stejně vysoko. Bylo velmi dobře rozeznat křídla a kormidla. Zatím však už všech dvanáct letadel zakryl nízký mrak. Ač slunečno, přece jen dneska sem tam táhne po obloze menší mrak. Obrátil jsem nyní oči k jihu a tam vidím mizet už dvě letadla a za nimi zase dvě. Obě byla značně výš než letadla skupinová – táhly se za nimi široké pruhy bílého kouře, resp. mlhy. To byla zřejmě poslední letadla z oné skupiny, která provedla bombardování. Zmizela směrem k Vyšehradu.

---

⁴³ První pumy dopadly do oblasti Radlic, Jinonic a Smíchova, poblíž smíchovského nádraží a hřbitova Na Malvazinkách. M. PLAVEC: *Strach nás ochromil*, s. 129–140.